

A close-up portrait of Kees Linse, a middle-aged man with short grey hair and blue eyes, wearing a light blue button-down shirt. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a plain, light-colored wall.

NAAM: KEES LINSE
FUNCTIE: VOORZITTER
WERKGEVER: COMMISSIE VOOR
DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

KEES LINSE:

“DE COMMISSIE IS NIET ROOMSER DAN DE PAUS”

Maart dit jaar was een wisseling van de wacht voor het voorzitterschap van de Commissie voor de milieueffectrapportage. Niek Ketting stopte eind 2013 en Kees Linse is per 1 maart zijn opvolger. Na onder andere voor Shell Pernis te hebben gewerkt, is deze laatste op dit moment voorzitter van de Commissie m.e.r. en voorzitter van de Raad van Toezicht van TNO. We spreken Linse in zijn kantoor in Utrecht. Daar zijn etsen van historische landkaarten aan de muur stille getuigen van de plekken op deze aardbol waar hij gedurende zijn internationale carrière voor Shell heeft gewoond.

Hans Helder en Jan Nuesink

In Utrecht studeerde Kees Linse chemie, waarna hij aan de Universiteit van Leiden is gepromoveerd in fysica. Zijn carrière begon Linse bij Shell Pernis in een productieomgeving en heeft zich bij het concern ontwikkeld als manager en CEO van bedrijfsonderdelen, joint ventures en landenorganisaties. In die hoedanigheid heeft hij voor Shell jarenlang in het buitenland gewerkt, onder meer in Indonesië, Korea, Verenigd Koninkrijk en België. Linse is bestuurlijk actief geweest als voorzitter van de Vereniging Nederlandse Chemische Industrie (VNCI), de Federatie Europese Chemische Industrie (Cefic) en de Federatie Europese Plasticfabrikanten (APME).

Hoe raakt een Shell-man verzeild bij de Commissie m.e.r.?

“Kennelijk werd een persoon met een achtergrond in het bedrijfsleven aantrekkelijk gevonden, want ik ben gevraagd voor deze functie. Ik kende het werk van de Commissie, onder andere van oud-voorzitter van Shell Peter van Duursen. De veelzijdigheid van al die specifieke projecten plus de impact en het belang van de inzet van de Commissie voor de kwaliteit van besluitvorming, spreken mij enorm aan en maken dit zo’n leuke klus. Daarbij is voor mij de relatie tussen chemie en milieu evident, zeker in historisch perspectief. De chemische industrie werd als een van de eersten terecht ter verantwoording geroepen om haar maatschappelijke *license to operate* te verdienen. Het positieve jarenzestigperspectief van de rokende schoorstenen die symbool stonden voor economische voorspoed, bleek een keerzijde van milieuverontreiniging te hebben waaraan industrie en overheid sinds begin jaren zeventig fundamenteel hebben gewerkt.”

Welke uitdagingen liggen er in het verschiet?

“Twee grote veranderingen zijn extern ingeleid. We moesten als Commissie m.e.r. onze kosten in rekening gaan brengen, vanwege het opgelegde traject naar een kostendekkende tariefstelling door het vervallen van de exploitatiesubsidie. Daarnaast krijgen we te maken met veranderingen in de taakomschrijving zoals nu in het wetsvoorstel Omgevingswet is opgenomen en waar we niet zo blij mee zijn.

Meer intern gestuurde verandering zie ik in onze advisering, die altijd sterk was gelieerd aan de traditionele Wet milieubeheer-aspecten en die zich meer zou kunnen richten op actuele, bredere thema’s die voor de maatschappij en dus besluitvorming relevant zijn. Denk bijvoorbeeld aan landschap en gezondheid, maar ook aan onderwerpen die een fragment verder af liggen zoals klimaat en duurzaamheid. We zijn nog bezig met de manier waarop we dat precies gaan doen, maar ik zie daar een belangrijke verschuiving in de manier waarop wij waarde gaan toevoegen.”

Wat betekent dit voor de praktische en operationele invulling?

“De kernwaarden waarin het werk van de Commissie is te vatten, zijn en blijven onafhankelijk, deskundig en integer. Daar valt niet mee te rommelen ook al verandert je relatie met de klant door de kostendekkende tariefstelling. De werkgroepen zijn gebonden aan het formele, wettelijke raamwerk waarbinnen de toetsing plaatsvindt. Je kunt natuurlijk niet zeggen: hoor eens, de klant is koning dus we maken er samen iets moois van.”

Op welke manier kan de Commissie wel extra service bieden aan opdrachtgevers?

“Wat een concreet iets is als het gaat om extra services, is het meer toegankelijk maken van de expertise van de Commissie, bijvoorbeeld via de staf of de website van ons bureau. We moeten er daarbij goed op letten dat dit blijft gescheiden van de toetsing van specifieke plannen of projecten. Het integere toetsproces in onze werkgroepen mag absoluut niet worden gecompromitteerd.”

Blijft die expertisefunctie gratis?

“Natuurlijk moeten we op onze financiën letten. Maar voordat je over een verdienmodel gaat nadenken, moet je eerst werken aan klanttevredenheid en de focus op toegevoegde waarde. Het gaat ons er dus primair om, om vanuit de inhoud klanten meer te bieden zonder overal een prijskaartje aan te hangen. Onze website, nieuwsbrief en factsheets blijven zeker gratis. Voor een aantal activiteiten zoals workshops, vragen we een vergoeding. Vanuit mijn bedrijfsachtergrond heb ik me deze zomer overigens wel actief bemoeid met de discussie over kostendekkendheid en de tariefstelling van onze adviezen.”

Zoals u weet is de doelgroep nogal geschrokken van de forse tarieven die sinds 1 juli worden gerekend. Hoe speelt de Commissie daarop in?

“Wij hebben zeker de opgave om kostenefficiënt te werken. Op dat punt ben ik natuurlijk een echte bedrijfsman. We zijn dan ook bezig met het implementeren van een goed computersysteem voor efficiënte bedrijfsinformatie en -organisatie. Ik verwacht overigens niet dat die tarieven veel lager zullen worden; de kosten zijn vooral gekoppeld aan betaling van personeel en deskundigen die je erbij haalt omdat die nodig zijn voor een goede kwaliteit. Verder weten overheden ons ook na 1 juli nog steeds goed te vinden, ook voor vrijwillige adviezen.”

Volgens initiatiefnemers en bevoegde gezagen maakt de Commissie het m.e.r.-instrument te ingewikkeld, te zwaar. Kan er niet meer maatwerk worden geleverd?

“Even vaststellen dat daar wel twee formidabele haren in de soep liggen. Ten eerste zijn er nogal wat mensen die niet goed weten wat de Commissie doet. Zij denken dat wij het MER schrijven en zo mooie initiatieven tegenwerken door negatieve effecten in kaart te brengen. Het tweede is wat ik

DE AUTEURS

Ing. Hans Helder (0570-697148, a.helder@witteveenbos.nl) is PMC-leider planstudies en procesmanagement bij Witteveen+Bos en redactielid van *Toets*. Jan Nuesink (088-3482713, jan.nuesink@dhv.com) is senior consultant bij Royal HaskoningDHV en redactielid van *Toets*.

het *shoot the messenger-syndroom* noem. Mede in belang van bevoegd gezag en initiatiefnemer, is het nu eenmaal onze taak de vinger te leggen op essentiële tekortkomingen in het MER.

Wat wel aan onze kant ligt, is dat we nodige wijsheid moeten leggen in de adviezen om te zorgen dat de waarde van het advies maximaal is. Kleine punten kunnen nooit zwaar wegen in ons oordeel. Wat dan kleine punten zijn? Ik kan me voorstellen dat er ruimte is om nog eens goed na te denken over waar het bevoegd gezag het meest bij is gebaat. Het verhoogt de effectiviteit van ons werk en onze toegevoegde waarde.”

Klinkt als een verschuiving naar strategische thema's dus.

“Ja, maar met de kanttekening dat we blijven toetsen aan de wet. Neem binnen dat kader het voorbeeld van landschap. Terecht wees de Rijksadviseur ons op het punt dat de samenleving de impact van plannen en projecten momenteel ziet in termen van omgevingskwaliteit en landschap en steeds minder in het klassieke denkraam van milieuverontreiniging. Een ander voorbeeld is gezondheid; daar beginnen mensen direct over bij een milieucalamiteit zoals Moerdijk. Een vergelijkbaar verhaal gaat op voor klimaat of duurzaamheid. Kortom: het is een verschuiving in de perceptie van de maatschappij in de breedte.

Maar hoe vind je de legitimering om deze thema's constructief in je aanbevelingen mee te nemen? Dat kan bijvoorbeeld door een zich duurzaam noemende gemeente die een project initieert, een spiegel voor te houden. Niet om de boeman te spelen, maar om de actualiteit op het radarscherm te houden en te reflecteren op thema's waar de mensen over zullen beginnen in het besluitvormingstraject.

In het jargon hoor je ook steeds vaker de term 'omgevingstoets' in plaats van 'milieutoets'. Daarmee wordt de behoefte aan deze verschuiving naar een breder perspectief in één woord gevangen. En bij zo'n verschuiving

moet het kunnen ook een ander aspect te laten vallen of te versimpelen om de onderzoekslast niet te verzwaren.”

Maar hoe overtuig je initiatiefnemers van dit belang, ook als je geen betrokkenheid meer hebt in de R&D-fase?

“Ik heb nu zo'n tien projecten gedaan. Daarin heb ik gezien dat zorgen voor draagvlak steeds een enorme *drive* voor initiatiefnemers was om de bredere m.e.r.-thema's op te pakken. In hoeverre mensen openstaan voor verbreding hangt ook af van het type initiatief. Het maakt natuurlijk verschil of je praat over een nertsenfokkerij, een groot windpark of een luchthaven. Maar zeker bij de ruimtelijk relevante projecten liggen hierin mogelijkheden om de waarde van m.e.r. te vergroten voor gebruikers.”

Wat viel u nog meer op als relatieve nieuweling in het 'm.e.r.-wereldje'?

“Ik moet zeggen dat ik enorm onder de indruk was van de deskundigheid, kwaliteit en betrokkenheid van zowel de vaste medewerkers op ons bureau als de deskundigen die worden ingezet in de werkgroepen. Het is gewoon heel leuk om bij een gebiedsbezoek kennis te nemen van de kijk op de natuur en het universum van een expertecoloog, buiten de formele details van de passende beoordeling. Wat me verder opviel is dat vrijwel alle betrokkenen zich ervan bewust zijn dat het MER *fit for purpose* moet zijn. In de werkgroep zie je dat door het locatiebezoek de context gaat leven en vervolgens alle facetten en issues in detail de revue passeren, maar dat uiteindelijk bij de besprekingen de convergentie wordt gezocht. Wat zijn de zaken waar het echt om gaat, wat is onze rol, is ons oordeel objectief? Ik was onder de indruk van de zorgvuldigheid van deskundigen bij die overwegingen. Geluiden als 'de Commissie is roomser dan de paus',

daar ben ik het dus niet mee eens. Mensen zijn zich er terdege van bewust dat je het bijvoorbeeld persoonlijk oneens kunt zijn met de ontwikkeling van nieuwe industrieterreinen, maar dat is niet de vraag. Een zuivere beoordeling van milieueffecten die relevant is voor de besluitvorming, is dat wel. Ik ben daar heel positief over. En zoals ik al zei: het is fantastisch om kennis te nemen van de enorme diversiteit aan projecten en initiatieven die langskomen.”

Nog even naar de Omgevingswet en de gedachte rol van de Commissie.

“Er is de afgelopen jaren natuurlijk al het nodige veranderd rond het betrekken van de Commissie m.e.r. Ik zou ervoor pleiten om in de Omgevingswet de rol van de Commissie nu even te laten voor wat die is. Juist waar de nieuwe wet meer flexibiliteit, vrijheid en maatwerk biedt met haar uitnodigingsplanologie, is het verschrikkelijk belangrijk dat je ijkpunten inbouwt waarin je vaststelt of de richting en uitwerking nog past bij de milieukwaliteit die je overeind wilt houden. Vertrouwen op goede bedoelingen is één ding. Maar als je niet ijkt, zul je weinig leren en niet weten waar en waarom het fout ging als je achteraf constateert dat het is misgegaan.

De Commissie is één van de weinige objectieve en deskundige clubs die daarvoor staan gesteld. Helaas is die rol in het voorliggende conceptwetsvoorstel onvoldoende overeind gehouden en dat stemt mij, naast bijvoorbeeld het feit dat zienswijzen in de voorfase zijn vervallen, niet gerust. Het past ook niet bij het gedachtegoed van Elverding met vroege sondering. Het risico dat een breed en flexibel plan bij zijn uitwerking in losse projecten alsnog tot nadelige en cumulatieve effecten leidt, is reëel. Er is dan ook zeker geen sprake van nutteloze stapeling van m.e.r.’s. Het terugschalen van onze rol is denk ik ook gelegen in het feit dat een aantal mensen denkt dat m.e.r. als toetsend instrument het proces en de filosofie van de omgevingswet hindert. Terwijl dat volgens mij niet het geval is. Ik begrijp dat mensen willen doorpakken, maar de balans in het concept van de wet is een beetje zoek. Wij zouden de positie van milieueffectrapportage er sterker in willen hebben omdat het een van de weinige zichtpunten is op de milieu-impact van het geheel. Dat past bij zorgvuldig omgaan met de beperkt beschikbare publieke ruimte waar Nederland voor staat.”

Dus nu er veel wordt vrijgelaten, is de Commissie meer nodig dan ooit?

“Je zult toch op de één of andere manier ijkpunten moeten inbouwen om te checken of wat er gebeurt nog klopt met wat je in gedachten had. Ik begrijp heel goed dat je een modern wettelijk instrument wilt neerzetten, maar richting de burger heb je toch de verantwoording om je ambitie duidelijk te positioneren, inzicht te geven in de effecten van je voornemens en aan te geven wat je kunt doen om daar controle over te hebben. Anders blijft het te vaag en is de burger overgeleverd aan een ongrijpbaar systeem. Een simpele test op *checks and balances* is nodig om zicht te houden op het geheel. Dan kun je je best wat vrijheidsgraden permitteren.”

Hoe heeft u deze zaken ingebracht in de discussie?

“Wij hebben deze punten duidelijk naar voren gebracht in een sessie over de Omgevingswet met de Kamercommissie. Het zijn echt punten die we inbrengen vanuit een diepgewortelde zorg en op grond van inhoudelijke argumentatie. Je kunt ook wel over de Europese richtlijnen beginnen die op onderdelen wringen met het wetsvoorstel of zich richten op technische details, maar dat is niet zo constructief.”

Iets anders: de Commissie heeft ook veel buitenlandse activiteiten, hoe verhouden die zich tot de advisering in de Nederlandse context?

“Onze expertise wordt in het buitenland zeer gewaardeerd onder ontwikkelingsamenwerking en de Dutch Sustainability Unit. Er is veel vraag en het is dankbaar werk om je in te zetten voor landen in ontwikkeling. Zowel inhoudelijk als bedrijfsmatig dus een belangrijke *opportunity* voor ons. Ik zie daar grote mogelijkheden om kennis en kunde van de organisatie te brengen, zeker ook vanuit het concept duurzaam ondernemen. En de kosten vallen erg mee gegeven de directe impact die we hebben, mede in het licht van het totaalbudget van de Nederlandse ontwikkelingsamenwerking. We adviseren direct aan de initiatiefnemers en overheden, bijvoorbeeld in beoordeling van stuwdammen en waterkrachtcentrales. En we doen ook veel aan de institutionele kant en de ontwikkeling van het instrument milieueffectrapportage.”

Staat in het buitenland het adagium ‘onafhankelijk en integer’ wel eens onder druk?

“Dat valt mee en komt natuurlijk ook omdat we door de Nederlandse overheid worden betaald. Dat is soms een nadeel omdat je binnen bepaalde beleidsprioriteiten moet werken, maar het is voor onze buitenlandse activiteiten eerder een voordeel. Ik beweer hiermee overigens niet dat andere partijen of bedrijven geen objectieve beoordelingen of adviezen kunnen afgeven.”

Samenvattend: waar staat de Commissie over een jaar of vijf, als het aan u ligt?

“Het staat eigenlijk in onze nieuwe folder. Drie tijdloze ambities die goed duiden wat we willen waarmaken met onze advisering rond milieueffectrapportage: creëren van draagvlak, besparen van tijd, energie en geld, en inbrengen van ervaring en deskundigheid. Dus wat ik zou willen zien in 2020, is dat de markt of beter de stakeholders de Commissie nog steeds graag inschakelen. Dit omdat ze de kracht van onze inbreng herkennen en erkennen en de meerwaarde in het proces zien. Als we er samen aan werken en ervoor zorgen dat onze doelgroep genoemde punten in de toekomst blijft zien en erkennen, zou dat een fantastisch resultaat zijn. Het belang van onafhankelijke toetsing en ijkpunten in de flexibele ruimte van de Omgevingswet blijft evident. In historisch perspectief zal de Commissie zich bewust blijven van een verantwoordelijkheid voor de continuïteit van een efficiënt en zinvol instrument m.e.r. in het besluitvormingsproces.”